

Digitalisering van de burgerlijke stand brengt meer inclusie

Een gedigitaliseerde, inclusieve en betrouwbare burgerlijke stand is meer dan een administratief hulpmiddel. Het is een strategische hefboom die de basisrechten versterkt, het bestuur verbetert en de economische ontwikkeling stimuleert. Enabel steunt op Belgische expertise bij de implementatie van modulaire oplossingen die kunnen worden aangepast aan de specifieke context van elk land.

Inleiding

Bijna 850 miljoen mensen wereldwijd hebben geen wettelijke identiteit doordat ze geen akten van de burgerlijke stand hebben. Het gaat daarbij om vrouwen, kinderen en kwetsbare mensen die geen toegang hebben tot fundamentele rechten, essentiële diensten en economische participatie (Wereldbank-groep, 2021). Hoe kan je zonder wettelijke identiteit stemmen, gebruik maken van de gezondheidszorg, een paspoort krijgen, reizen, een bedrijf oprichten, een bankrekening openen of zelfs gewoon maar je bestaan bewijzen?

In veel landen zijn de stelsels van de burgerlijke stand nog steeds geheel of gedeeltelijk gebaseerd op papieren registers; ze zijn gefragmenteerd, inefficiënt en omkaderd door verouderde wetten.

Digitalisering is geen doel op zich, maar een strategische kans om de burgerlijke stand als geheel te versterken. Enabel stelt een pragmatische aanpak voor gebaseerd op de erkende ervaring van België in de digitalisering van de burgerlijke stand, aangepast aan de context en de prioriteiten van het partnerland. Deze aanpak, gebaseerd op co-constructie, lokale verankering en complementariteit van nationale en internationale expertise, heeft zijn vruchten afgeworpen in een tiental gemeenten in Guinee, waar via een door de Europese Unie

Burgerlijke stand verwijst naar de juridische gebeurtenissen in het leven van een persoon (naam, geboortedatum en -plaats, afstamming, huwelijk, overlijden) die de wettelijke basis vormen om iemands identiteit te bewijzen. Identiteit, in de brede zin van het woord, omvat gegevens over de burgerlijke staat, maar ook andere elementen die een persoon definiëren (woonplaats, nationaliteit, gezinssamenstelling, socioprofessionele status, enz.).

De digitalisering van de burgerlijke stand verwijst naar het proces waarbij systemen voor de registratie van levensgebeurtenissen (geboorte, huwelijk, overlijden, enz.) worden omgezet in digitale systemen door het gebruik van computertechnologie. Concreet:

- papieren registers vervangen of aanvullen met elektronische databases;
- akten van de burgerlijke stand digitaal opslaan via computers, tablets, enz.;
- documenten van de burgerlijke stand digitaliseren, met de mogelijkheid om ze via digitale loketten af te leveren;
- gegevens beveiligen en opslaan.

(EU) gefinancierd proefproject sinds 2021 bijna 500.000 akten van de burgerlijke stand zijn gedigitaliseerd, verschillende centra zijn uitgerust, ambtenaren zijn opgeleid en twee structureringswetten zijn goedgekeurd.

Een functionele digitale burgerlijke stand draagt bij aan goed bestuur, stabiliteit en, in het verlengde daarvan, economische ontwikkeling. De digitalisering van de burgerlijke stand, ondersteund door Enabel, ligt dan ook volledig in lijn met de huidige prioriteiten van België op het vlak van internationale samenwerking en met de Global Gateway van de EU.

Een moderne burgerlijke stand voor een stabiele en welvarende regio

Investeren in de burgerlijke stand legt de basis voor een stabiele, moderne en aantrekkelijke regionale markt waarin duurzame, veilige en onderling verbonden investeringen mogelijk worden. Een efficiënte burgerlijke stand is daarom essentieel voor het creëren van stimulerende omgevingen (enabling environments), pijlers van de Global Gateway (Europese Commissie, 2021) en de strategische corridors.

Digitalisering van de burgerlijke stand brengt meer inclusie

- Juridische identiteit biedt burgers en bedrijven toegang tot financiële diensten.
- Wederzijdse erkenning van identiteiten vergemakkelijkt de regionale mobiliteit van werknemers en bedrijven en garandeert de beveiliging van grensoverschrijdende handel.
- Digitalisering is een strategische hefboom in de strijd tegen fraude, corruptie en illegale geldstromen.

De digitale burgerlijke stand is een infrastructuur op zich, aangezien ze afhankelijk is van technische componenten (servers, netwerken, bekabeling, IT-apparatuur), maar tegelijkertijd ondersteunt ze mobiliteit, gezondheid, onderwijs en digitale ontwikkeling, die de kern vormen van de Global Gateway.

In Afrika tonen veel staten een sterke politieke wil om hun burgerlijke stand te hervormen, zoals het Africa Programme for Accelerated Improvement of Civil Registration and Vital Statistics (APAI-CRVS). Dit vernieuwend initiatief onder leiding van de Economische Commissie voor Afrika en de Afrikaanse Unie heeft als doel het continent te voorzien van moderne, inclusieve en onderling verbonden systemen voor de burgerlijke stand. De belangstelling die vertegenwoordigers van de burgerlijke stand uit Guinee en vijf andere West-Afrikaanse landen (Benin, Togo, Burkina Faso, Niger en Ivoorkust) toonden tijdens een studiebezoek aan België dat Enabel in februari 2025 coördineerde, getuigt van de aantrekkelijkheid van deze aanpak en het potentieel om die te repliceren. De uitdaging is nu om dit momentum aan te grijpen door convergente nationale trajecten te ondersteunen, gebaseerd op lokale realiteiten, maar gericht op regionale integratie.

Versneller van stabiliteit en inclusie

Digitalisering kan heel wat belangrijke voordelen genereren voor democratisch bestuur en stabiliteit. De Belgische regering beschouwt stabiliteit als een van de drie 'mondiale publieke goederen' (Global Public Goods) (Algemene Beleidsnota, 2025).

- Digitalisering versnelt de registratieprocedures van de burgerlijke stand, vermindert menselijke fouten en minimaliseert het risico dat papieren dossiers verloren gaan of vernietigd worden.
- Digitalisering vergroot de transparantie van de openbare dienstverlening en bestrijdt corruptie doeltreffend. Ze helpt dubbele akten van de burgerlijke stand en identiteitsfraude te voorkomen.
- Ze zorgt voor back-up- en beschermingssystemen voor gegevens.
- Ze vermindert papiergebruik en verplaatsingen. Bovendien werkt het gebruik van duurzame energieoplossingen (zoals zonne-energie om de centra van elektriciteit te voorzien) als een hefboom voor ecologisch en veerkrachtig bestuur.
- Ze vergemakkelijkt het verzamelen van betrouwbare, actuele demografische gegevens, vermindert de noodzaak voor dure volkstellingen en maakt het gemakkelijker om verkiezingen te organiseren en het overheidsbeleid te sturen.

- Ze helpt staten om hun wetten aan te passen aan het digitale tijdperk.
- Interoperabiliteit tussen databanken van de burgerlijke stand en die van andere instellingen bevordert de uitwisseling van informatie tussen overheidsdiensten en verbetert de samenwerking en efficiëntie van diensten.

Voor de bevolking betekent digitalisering een eenvoudigere en goedkopere toegang tot akten van de burgerlijke stand. Dat vergemakkelijkt hun toegang tot diensten (gezondheidszorg, onderwijs, sociale bescherming, enz.), vooral voor mensen die in geïsoleerde gebieden of ver van stedelijke centra wonen. Voor vrouwen en jongeren in het bijzonder is een juridische identiteit de basis voor empowerment en sociaaleconomische ontwikkeling (toegang tot leningen, ondernemerschap, mobiliteit, enz.). In contexten van gedwongen ontheemding wordt de juridische identiteit van mensen behouden dankzij digitale technologie, wat hun re-integratie in gastgebieden vergemakkelijkt, in overeenstemming met de Triple Nexus-benadering. In de nasleep van conflicten of ernstige mensenrechtenschendingen kunnen gegevens uit de burgerlijke stand ook worden gebruikt ter ondersteuning van processen in overgangsjustitie, met name om slachtoffers te identificeren.

In een op de mensenrechten gebaseerde benadering is een digitale hervorming van de burgerlijke stand een inclusieve politieke daad van de staat, die iedereen erkent als een individu met rechten en tegelijkertijd haar plichten tegenover haar bevolking herbevestigt.

De toegevoegde waarde van Enabels benadering

Enabel stelt een versterking van de burgerlijke stand voor die verder gaat dan simpele digitalisering. De aanpak is gestoeld op een duidelijke en holistische visie, bewezen methodes en technische nauwkeurigheid, lokaal verankerd en ontworpen om lang mee te gaan.

Een uniek Belgisch model

Sinds 2019 is België een van de weinige Europese landen die de burgerlijke stand volledig heeft gedigitaliseerd. Papieren akten zijn afgeschaft en de plaatsen waar gebeurtenissen worden aangegeven en documenten worden uitgegeven, zijn gescheiden. Dit succes is gebaseerd op een inclusieve aanpak die de lokale overheden betreft, op een neutrale institutionele coördinatie, op een grondig herzien wettelijk kader en op gecontroleerde interoperabiliteit met het bevolkingsregister. Het gebruik van één nationaal registratienummer is een ander kenmerk van dit systeem, dat het unieke karakter van elk individu garandeert en een geconnecteerd bestuur van overheidsdiensten vergemakkelijkt.

Dit innovatieve model, waarop Enabel zich baseert, versnelt de implementatie van complexe infrastructuren in partnerlanden door oplossingen die al in België zijn getest te gebruiken en aan te passen aan de lokale realiteit. We mobiliseren de meest relevante expertise via de diensten voor administratieve vereenvoudiging (BOSA), het Beheerscomité van de Belgische

De modulaire functionaliteiten van de app die DXC Technology heeft ontwikkeld om de burgerlijke stand in Guinee te digitaliseren (keuzemenu, à la carte).

Databank voor de Akten van Burgerlijke Stand (DABS) en de experts van DXC Technology, een Belgisch IT-bedrijf dat heeft bijgedragen aan de digitalisering. Deze aanpak past binnen de huidige oriëntaties van de Belgische internationale samenwerking, die de nadruk legt op innovatie als een factor van verandering en die optimaal gebruik maakt van de Belgische expertise binnen het kader van evenwichtige partnerschappen.

Een beproefde aanpak

Met de digitalisering van de burgerlijke stand in Guinee was Enabel niet aan zijn proefstuk toe. Enabel had al gedegen technische expertise opgebouwd in verschillende projecten ter versterking van de burgerlijke stand (Benin 2009-2013, Mali 2011-2016, Senegal 2020-2024).

De ervaring en oplossingen (inclusief digitale oplossingen) die in België en in vorige projecten werden ingezet, kunnen worden aangepast aan andere situaties en snel zichtbare resultaten produceren.

Comparatieve voordelen van Enabels aanpak

- **Meer dan alleen maar technologie**

Juridische, organisatorische en infrastructurele hervormingen zijn nodig om de digitalisering te ondersteunen en zo het bestuur te versterken, de administratie te vereenvoudigen en de toegang voor de bevolking te verbeteren. Anders dan de initiatieven die zich richten op identificatie, is de aanpak van Enabel gericht op de duurzame versterking van de burgerlijke stand.

- **Modulaire en flexibele oplossing**

Enabel hanteert geen kant-en-klare benadering, maar een modulaire. Daardoor kunnen nationale overheden de functionaliteiten kiezen op basis van hun prioriteiten en de maturiteit van hun systemen. Deze flexibiliteit zorgt ervoor dat de oplossingen kunnen worden afgestemd op de specifieke noden.

- **Co-constructie**

Het is aangewezen om vanaf het begin de eindgebruikers (bijvoorbeeld lokale overheden) bij het proces te betrekken door middel van workshops, praktijktesten en een lange-termijnstrategie voor opleiding.

- **Een duidelijk onderscheid tussen burgerlijke stand en biometrische identificatie**

Alleen de burgerlijke stand verleent een juridische identiteit. Biometrische identificatie is een technisch identificatiemiddel op basis van unieke kenmerken (vingerafdrukken, foto, iris, enz.) waarvan het oneigenlijk gebruik risico's voor de fundamentele rechten met zich kan brengen.

- **Een bijzondere focus op cybersecurity**

Enabel speelt een belangrijke rol in de uitvoering van het Belgische samenwerkingsbeleid op het vlak van cybersecurity en de strijd tegen cybercriminaliteit, ook in fragiele contexten (Enabel, 2025).

- **Een structurerende regionale verankering**

Enabel is actief in veel Afrikaanse landen en kan zijn kennis van de lokale context, zijn operationele verankering en praktische ervaring zo inzetten om de burgerlijke stand te ondersteunen. Dat versterkt de samenhang, de continuïteit en de impact van zijn acties.

Aanbevelingen

1. **Een geleidelijke aanpak hanteren**, te beginnen met proefgemeenten om de relevantie van oplossingen te testen, aan te passen en te demonstreren vóór een nationale uitrol. Digitale oplossingen moeten ook gefaseerd met de gebruikers worden opgebouwd om elke functie te conceptualiseren en te valideren.
2. **Open en modulaire tools ontwikkelen** zodat nationale overheden de meest geschikte functionaliteiten kunnen kiezen.
3. **Een duurzame vertrouwensrelatie opbouwen** met partnerinstellingen, waarbij nationale prioriteiten worden gerespecteerd, flexibiliteit wordt behouden en een transparante dialoog wordt gevoerd. De train-de-trainer-methode gebruiken om een doeltreffende overdracht van vaardigheden aan het partnerland te garanderen.
4. **Zorgen voor een duidelijk bestuur** van de initiatieven, met een neutraal coördinerend orgaan om de samenhang van het proces te garanderen.
5. **Onderscheid maken tussen burgerlijke stand en biometrische identiteit** en tegelijkertijd gecontroleerde linken leggen met andere systemen (bevolking, verkiezingen) in overeenstemming met de wetten inzake fundamentele rechten en gegevensbescherming.
6. **Sensibilisering over cybersecurity systematisch integreren**, en tegelijkertijd de wet- en regelgevende kaders van partners versterken om efficiënte bescherming tegen cyberdreigingen te garanderen.
7. **Europese publieke expertise inzetten**, alsook **de Europese private sector** om digitaliseringsprojecten te verrijken.
8. **Voortbouwen op aanwezige politieke wil** door de noden van andere partnerlanden te identificeren en hen een beproefde aanpak aan te bieden.
9. **Een gecoördineerde aanpak op regionaal niveau volgen** als onderdeel van de Global Gateway. In dezelfde geest een strategie ontwikkelen en uitvoeren om regionale instellingen te begeleiden in hun ambities om de burgerlijke stand te moderniseren.

Referenties

- Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2025. Beleidsnota Buitenlandse Zaken. Europese Zaken en Ontwikkelingssamenwerking, 2025, DOC 56 0856/006.
- Enabel, 2025. Cyberveiligheid: voor een veilige en inclusieve digitale samenleving, Position Paper, verschijnt binnenkort.
- Europese Commissie, 2021. Gezamenlijke mededeling aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Comité van de Regio's en de Europese Investeringsbank, De Global Gateway, JOIN(2021) 30 final.
- United Nations Economic Commission for Africa, 2017. Report on the status of civil registration and vital statistics in Africa, Outcome of the Africa Programme on Accelerated Improvement of Civil Registration and Vital Statistics Systems Monitoring Framework. Addis Ababa, UN Economic Commission for Africa.
- World Bank Group, 2021. ID4D Global Dataset, 2021 Global ID Coverage Estimates. Washington, International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.

**Belgisch agentschap
voor internationale samenwerking**
Naamloze vennootschap van publiek
recht met sociaal oogmerk

Hoogstraat 147
1000 Brussel, België
T + 32 (0)2 505 37 00
info@enabel.be
www.enabel.be

Redactie
Nathalie Vandevelde

Eindredactie
Sonia Gsir

Gepubliceerd in het Nederlands, Frans en Engels.

België
partner in ontwikkeling